

Floraen på kyst og overdrev øst for Røsnæs Havn

Fig. 1. Det græssede areal efter klaplågen, foto CC.

**Carsten Clausen og Hans Guldager Christiansen
2016**

Indledning

En stor del af Røsnæs kyster er udpeget til Natura 2000-område nr. 166 ved navn "Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord". Det omhandler også nordkysten fra Røsnæsspidsen og til nogle hundrede m vest for Røsnæs Havn (Nyby Havn). Kystlinjen øst for Røsnæs Havn er nok mindre kendt end de øvrige kyster på Røsnæs, men ikke desto mindre er der store naturmæssige værdier på denne kyststrækning.

I eftersommeren 2015 og i hele 2016 har vi undersøgt området, der strækker sig fra Nybyvej og ca. 750 m østpå, se fig. 2 herunder. Vi har i 2016 besøgt området 1-2 gange månedligt fra marts til september. Rapporten her handler om, hvad vi fandt. Størstedelen af området ejes af Mogens Anholm, Lykkegård, og vi vil gerne udtrykke vores glæde over, at der er adgang til området, at arealerne afgræsses, at der ikke gødes, og at arealerne derved holdes i en stand, som er ideel for stedets flora.

Fig. 2. Det undersøgte område afgrænset med rødt.

Landskabet

Øst for vejen, der går til Røsnæs Havn ligger maleriske fiskerhytter på strandoverdrevet. En stenet grusvej fører forbi fiskerhytterne og videre østpå. Vejen ender ved et hegn med en klaplåge (se forsiden). Herfra og videre østpå bliver strandbred og kystskrænt afgræsset af køer.

Området ved fiskerhytterne

Kysten fra Nybyvej og til det indhegnede og græssede område er ret flad. De maleriske fiskehytter omgives af plantevækst rig på høje urter, græsser og buske, som udnytter den næringsrige bund rundt om hytterne, et rigtigt ruderal-samfund. Sammen med mange almindelige arter vokser der også en del gamle kulturplanter som Alm. Katost, Læge-Oksetunge, Peberrod og Rød Tandbæger. Af og til afgræsses en del af området af et par heste.

Nær Nybyvej står den ret sjældne Gul Reseda i pæn mængde (se fig. 3) og vi fandt også lidt Mur-Jordrøg, som er sjælden på Sjælland, men ellers træffes hist og her i Jylland.

Fig. 3. Kysten ved fiskerhusene. Bag Gråbynke står mange Gul Reseda. Foto CC.

Det græssede område

Fra hegnet og klaplågen bliver kysten bredere målt fra strandbred og til dyrket mark, og kystskrænten bliver højere. Kysten kan opdeles i zoner med hver sin vegetationstype. Yderst mod havet er stranden meget stenet. Stranden er dækket af håndstore rullesten pga. den eksponerede kyst. Den yderste del af kysten er hegnet af fra strandoverdrevet.

På den stenede strand, især mod vest, ses eksemplarer af Strand-Bede og Strandkål samt den lidt sjældnere Strand-Mandstro (se fig. 4) sammen med tætte bestande af Strand-Mælde. Blandt rullestenene står også få eksemplarer af strandformen af Stinkende Storkenæb. Det er normalt en skovplante, men på rullestensstrande har der udviklet sig en særlig form, som er mere nedliggende og rødlig (Böcher 1969). Strandformen er ret sjælden til sjælden og benævnes Strand-Storkenæb, (*Geranium robertianum* var. *rubricaule*).

Fig. 4. Strand-Mandstro med dagpåfugleøje, foto HGC.

Nogle m oppe på rullestensstranden danner planterne et mere sammenhængende bælte, og her har der udviklet sig en **strandeng**, hvilket man ellers kun finder ved mere beskyttede kyster. Ovenfor strandengen ligger et stort og ret fladt strandoverdrev med en rig flora, som afløses af den 10-15 m høje kystskrænt. Bag kystskrænten ligger den dyrkede mark.

På den ret smalle strandeng kan genfindes zonerne "den stærk salte zone", "den mellemsalte" og "den svagt salte zone". Yderst mod havet vokser Strand-Annelgræs, Strand-Mælde og Strand-Trehage i "den stærk salte zone". Højere oppe på stranden findes planter som Harril, Sandkryb, Strand-Kogleaks og Rød Svingel, som kendes fra strandenges "mellemsalte zone". Endnu højere oppe kommer "den svagt salte zone" med Engelskgræs, Rød Svingel og en hel del andre arter. Vi fandt alle tre arter af Kokleare på stranden, nemlig Læge-, Dansk- og Engelsk Kokleare.

Ovenfor strandeng-zonen kommer **strandoverdrevet** med mange plantearter, som ikke er sjældne, men som er både typiske og smukke. Nogle eksempler er: Alm. Røllike, Gul Snerre, Hunde-Viol, Håret Høgeurt, Knold-Ranunkel og Liden Klokke.

Bag strandoverdrevet hæver **kystskrænten** sig. Den nordvendte, ret stejle og ganske høje skrænt har en helt sammenhængende vegetation med mange og interessante plantearter. Sidst i april er bakkerne nogle steder hvide af Hvid Anemone og Kornet Stenbræk, og andre steder farves de gule af Hulkraet Kodriver.

Kystskrænten er nogle steder udviklet til et kalkoverdrev, en vigtig naturtype, som EU prioriterer at beskytte (Miljø- og Energiministeriet 2000). Det viser sig ved forekomsten af orkidéen Tyndakset Gøgeurt, som vi senere kommer tilbage til. Der hvor Tyndakset Gøgeurt vokser, findes også andre gode indikatorer på naturtypen 6210 Kalkoverdrev* (stjernen står for "prioriteret naturtype"). Det drejer sig om bl.a. Blågrøn Star, Hulkraet Kodriver, Lav Tidsel, Vild Hør og Alm. Hjertegræs. På et andet skræntafsnit ikke langt fra klaplågen fandt vi Stivhåret Borst, som også indikerer naturtypen, samt den ualmindelige Vellugtende Agermåne.

Både på selve kystskrænten og neden for denne findes områder med trykvand. Her vokser andre spændende planter med tilknytning til våd jordbund. F. eks. vokser der en del Kær-Trehage nær stedet med Tyndakset Gøgeurt samt Hirse-Star, Djævelsbid mv.

Der er tre vådområder i det undersøgte område: Et vandløb (dræn?) lige ved klaplågen, et vådområde midtvejs og et vandløb (dræn?) østligst i området. Alle tre steder findes der planter, der er knyttet til vådområder, f. eks. den smukke Eng-Kabelleje, som lyser op med sine store, gule blomster.

Fig. 5. Admiral på Hjortetrøst, foto CC.

Floraen i det undersøgte område

Vi har i alt registreret 240 urter og 16 buske og træer på den ca. 750 m lange strækning. Den samlede floraliste står bagerst i rapporten. Vi benytter navnene fra Den Nye Nordiske Flora (Mossberg og Stenberg 2005 og 2007).

Positiv-arter

Der er ingen rødlistede arter i området, men hele 54 positiv-arter. "Positiv-arter" er arter, som er knyttet til beskyttede- eller typiske naturtyper. Positiv-arter indikerer naturkvalitet. Desuden er det arter, som er i tilbagegang i Vestsjælland og nu kun findes relativt få steder, uden at de dog er ved helt at forsvinde fra Vestsjælland (Leth, 2006). Herunder står alle de positiv-arter, vi har fundet på det undersøgte område.

Positiv-art	Kategori
Alm. Hjertergræs	AP
Alm. Hvene	AP
Alm. Knopurt	AP
Alm. Marehalm	AP
Alm. Pimpinelle	AP
Alm. Star	AP
Asparges	AP
Blågrøn Star	AP
Blågrå Siv	UP
Blåtop	AP
Dansk Kokleare	HP
Djævelsbid	HP
Dunet Dueurt	AP
Dunet Havre	HP
Dunet Vejbred	SP
Engelsk Kokleare	SP
Engkarse	HP
Fåre-Svingel	AP
Hare-Kløver	HP
Harril	AP
Hirse-Star	HP
Hulkravet Kodriver	AP
Hunde-Viol	HP
Håret Høgeurt	AP
Håret Star	AP
Kamgræs	AP
Kantet Perikon	AP

Knoldet Mjødurt	AP
Knold-Ranunkel	AP
Kornet Stenbræk	AP
Kær-Trehage	AP
Lav Tidsel	HP
Mark-Bynke	AP
Mark-Frytle	AP
River	HP
Sand-Star	AP
Stivhåret Borst	HP
Stor Andemad	HP
Strandasters	AP
Strand-Engelskgræs	AP
Strand-Kamille	HP
Strand-Kvik	AP
Strandkål	AP
Strand-Mandstro	HP
Strand-Trehage	AP
Sump-Forglemmigej	AP
Tormentil	HP
Tykbladet Mælde	SP
Tykbladet Ærenpris	AP
Tyndakset Gøgeurt	UP
Vand-Mynte	AP
Vellugtende Agermåne	SP
Vellugtende Gulaks	AP
Vild Hør	HP

Tabel 1. Positiv-arterne på det undersøgte område

AP: Almindelig positiv-art

HP: Hist-og-her positiv-art

UP: Ualmindelig positiv-art

SP: Sjælden positiv-art

To af positiv-arterne omtales her særskilt, nemlig Tyndakset Gøgeurt og Vellugtende Agermåne.

Tyndakset Gøgeurt

Tyndakset Gøgeurt står i to grupper ca. midtvejs i det undersøgte område. Her findes den lidt oppe ad kystskrænten på et mindre stejlt sted med udsivende trykvand (se figur 6). Vi talte d. 15. maj 2016 40 stk., her i blandt en enkelt helt hvid. Floraen her er meget interessant med bl.a. Alm. Hjertergræs, Blågrøn- og Hirse-Star, Lav Tidsel og Vild Hør, altså en ”6210 Kalkoverdrev-naturtype”.

Tyndakset Gøgeurt er en ualmindelig positiv-art, som har haft stor tilbagegang i det tidligere Vestsjællands Amt (Leth 2006). Den har længe været kendt fra Røsnæs' nordkyst. I 1994 taltes >100 stk. på strækningen fra Ågerup Strandpark til Røsnæs Havn og et tilsvarende antal fra Røsnæs Havn og vestover (Christiansen et al 1995). Men ophør af græsning har decimeret antallet i hvert fald på stykket vest for Røsnæs Havn.

Tyndakset Gøgeurt er ikke sjælden i den gamle Kalundborg kommune. På Røsnæs findes den ved Vindekilde og ved Helles Klint, på Keldbjerg ved Tømmerup og i Randemose på Asnæs. Men den er meget følsom overfor tilførelse af gødning samt tilgroning, som ofte fremkommer ved ophør af afgræsning.

Fig. 6. Tyndakset Gøgeurt på kystskrænten, bemærk det hvide eksemplar th., foto CC.

Vellugtende Agermåne

Vellugtende Agermåne er en sjælden positiv-art i Vestsjælland, hvor den er registreret ca. 17 steder i alt, bl.a. findes den ved Bromølle kro syd for Åmose Å. Os bekendt er den ikke tidligere fundet i den gamle Kalundborg kommune.

Afslutning

Kystlinjen på det undersøgte område er varieret og rig på forskellige naturtyper. Rullestensstranden og den bagvedliggende strandeng, strandoverdrevet og den dramatiske kystskrænt er alle naturtyper, som muliggør mange forskellige planter. Tilmed er der små vådområder og partier præget af trykvand. Arealet omkring fiskerhytterne muliggør en helt anden flora præget af kraftige urter, der foretrækker næringsrige omgivelser.

De fleste af de 240 urter på området er ikke sjældne, men der er hele 54 positiv-arter, som indikerer god natur. Plejen af det store græssede areal er perfekt, og her vokser bl.a. Tyndakset Gøgeurt samt mange andre kalkelskende arter.

Eventuel henvendelse: carstenbclausen@hotmail.dk

Fig. 7. Kornblomst. Foto CC.

Litteratur

Böcher, Tyge W. 1969: Strandvegetation. I: Arne Nørrevang og Torben J. Meyer (red): Danmarks Natur bind 4. - Politikens Forlag.

Christiansen, Hans Guldager, Palle Hansen og Birger Prehn 1995: De vilde orkidéer ved Kalundborg. - Upubliceret rapport.

Hartvig, Per 2015: Atlas Flora Danica. - Gyldendal.

Leth P 2006: Status for Vestsjællands Flora 2006 – en kommenteret regional rødliste og positivliste. - Dansk Botanisk Forenings hjemmeside (www.botaniskforening.dk).

Miljø- og Energiministeriet 2000: Danske Naturtyper i det europæiske NATURA 2000 netværk. - Miljø- og Energiministeriet / Skov- og Naturstyrelsen.

Mossberg B & L Stenberg 2005 og 2007: Den Nye Nordiske Flora. - Gyldendal. På dansk ved J Feilberg.

**Floraen på kyst og
overdrev øst for Røsnæs
havn:**

Aften-Pragtstjerne

Ager-Padderok

Ager-Sennep

Ager-Snerle

Ager-Svinemælk

Ager-Tidsel

Ager-Vejbred

Alm. Agermåne

Alm. Bjørneklo

Alm. Blæresmælde

Alm. Brandbæger

Alm. Brunelle

Alm. Fuglegræs

Alm. Gederams

Alm. Guldstjerne

Alm. Gærde-Valmue

Alm. Gåsepotentil

Alm. Hanekro

Alm. Hanespore

Alm. Haremad

Alm. Hjertegræs

Alm. Hundegræs

Alm. Hvene

Alm. Hønsetarm

Alm. Katost

Alm. Knopurt

Alm. Kongepen

Alm. Kvik

Alm. Kællingetand

Alm. Mangeløv

Alm. Marehalm

Alm. Markarve

Alm. Pimpinelle

Alm. Rajgræs

Alm. Rapgræs

Alm. Rejnfan

Alm. Rødknæ

Alm. Røllike

Alm. Sankthansurt

Alm. Snepryd

Alm. Svinemælk

Alm. Star

Alm. Strandarve

Alm. Sumpstrå

Alm. Syre

Alm. Sølv-Potentil

Alm. Torskemund

Alm. Vej-Pileurt

Alm. Vintergæk

Alm. Vorterod

Asparges

Bakke-Forglemmigej

Bakke-Svingel

Bidende Ranunkel

Bidende Stenurt

Bittersød Natskygge

Bleggul Snerre

Bleg Pileurt

Blød Hejre

Blød Storkenæb

Bredbladet Mærke

Blågrøn Løvefod

Blågrøn Star

Blågrå Siv

Blåhat

Blåtop

Bugtet Kløver

Burre-Snerre

Butbladet Skræppe

Cikorie

Dansk Kokleare

Djævelsbid

Draphavre

Dunet Dueurt

Dunet Havre

Dunet Vejbred

Dusk-Syre

Engelsk Kokleare

Eng-Kabbeleje

Engkarse

Eng-Rapgræs

Eng-Rottehale

Enskællet Sumpstrå

Enårig Rapgræs

Erantis

Feber-Nellikerod

Femhannet Hønsetarm

Fersken-Pileurt

Fiksernellike

Filtet Burre

Finbladet Rødknæ

Finbladet Vejsennep

Fløjlsgræs

Foder-Lucerne

Følfod

Fåre-Svingel

Glanskapslet Siv

Glat Burre

Glat Dueurt

Glat Svinemælk

Glat Vejbred

Gold Hejre

Græsbladet Fladstjerne

Grøn Høgeskæg

Gråbynke

Gul Fladbælg

Gul Kløver

Gul Reseda

Gul Snerre

Gærde-Valmue

Hare-Kløver

Harril

Hirse-Star

Hjortetrøst

Horse-Tidsel

Hulkravet Kodriver

Humle-Sneglebælg

Hunde-Viol

Hvid Anemone

Hvid Kløver

Hvid Snerre

Hvid Stenkløver

Hvid Okseøje

Hyrdetaske

Høst-Borst

Håret Høgeurt

Håret Star

Kamgræs

Kanadisk Bakkestjerne

Kantet Perikon

Klæbrig Brandbæger

Knoldet Mjødurt

Knold-Ranunkel

Knold-Rottehale

Kornblomst

Kornet Stenbræk

Korn-Valmue

Korsknap

Kost-Fuglemælk

Krat-Viol

Kruset Skræppe

Krybende Potentil

Krybhvene

Kæmpe-Natlys

Kær-Galtetand

Kær-Guldarse

Kær-Trehage

Lancet-Vejbred

Lav Ranunkel

Lav Tidsel

Liden Andemad

Liden Klokke

Liden Storkenæb

Liden Nælde
 Lodden Dueurt
 Lugtløs Kamille
 Læge-Kokleare
 Læge-Oksetunge
 Manna-Sødgræs
 Mark-Bynke
 Mark-Forglemmigej
 Mark-Frytle
 Mose-Bunke
 Mur-Jordrøg
 Mælkebøtte sp.
 Opret Hønsetarm
 Peberrod
 Prikbladet Perikon
 Pyrenæisk Storkenæb
 Påskelilje
 Rank Vejsennep
 Raps
 Ris-Dueurt
 River
 Rundbladet Katost
 Ru Svinemælk
 Rødkløver
 Rød Svingel
 Rød Tandbæger
 Rød Tvetand
 Sand-Frøstjerne
 Sandkryb
 Sand-Lucerne
 Sand-Star
 Skov-Løg
 Skærm-Vortemælk
 Smalbladet Vej-Pileurt
 Smalbladet Vikke
 Småkronet Gedeskæg
 Sodaurt
 Sort Natskygge
 Spiselig Vinterportulak
 Spyd-Mælde
 Stinkende Storkenæb
 Stivhåret Borst
 Stor Andemad
 Storkronet Ærenpris
 Stor Nælde
 Stortoppet Hvene
 Strand-Annelgræs
 Strand-Arve
 Strandasters
 Strand-Bede
 Strand-Engelsgræs
 Strand-Kamille

Strand-Kogleaks
 Strand-Kvik
 Strandkål
 Strand-Mandstro
 Strand-Mælde
 Strand-Storkenæb
 Strand-Trehage
 Strand-Vejbred
 Sump-Forglemmigej
 Sump-Karse
 Svine-Mælde
 Tagrør
 Tandfri Vårsalat
 Tigger-Ranunkel
 Tofrøet-Vikke
 Tormentil
 Tornet Salat
 Tudse-Siv
 Tusindfryd
 Tveskægget Ærenpris
 Tykbladet Mælde
 Tykbladet Ærenpris
 Tyndakset Gøgeurt
 Tyndskulpet Brøndkarse
 Vand-Mynte
 Vedbend-Ærenpris
 Vej-Engelsk græs
 Vellugtende Agermåne
 Vellugtende Gulaks
 Vild Gulerod
 Vild Hør
 Vild Kørvel
 Vild Løg
 Vår-Gæslingeblomst
 Østersø-Strandsennep

Træer og buske:

Alm. Hyld
 Ask
 Bittersød Natskygge
 Brombær sp.
 Bukketorn
 Engriflet Hvidtjørn
 Fuglekirsebær
 Glat Hunde-Rose
 Hvidtjørn
 Korbær
 Mirabel
 Rynket Rose

Rynket Rose, hvid, "Alba"
 Selje-Røn
 Skov-Æble
 Østrisk Fyr

Andet:

Gul Vokshat
 Judasøre
 Kæmpe Støvbold
 Mark-Champignon
 Stor Parasolhat

Alm. Bredpande
 Dagpåfugleøje
 Engrandøje
 Gammaugle
 Græsrandøje
 Lille Ildfugl
 Lille Kålsommerfugl
 Nældens Takvinge
 Okkergul Randøje
 Stor Bredpande
 Stor Kålsommerfugl
 Tidselsommerfugl
 Vejrandøje

Alm. Firben
 Død Ræveunge
 Lille Vandsalamander
 Snog
 Vinbjergsnegl